

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Христина Марку (Тракийски университет „Демокрит“,
Комотини, Гърция)

върху представения дисертационен труд за придобиване на
образователна и научна степен „доктор” в професионално направление:

2.1. Филология, научна област: Общо и сравнително езиковедие –
Балканско езиковедие

на тема: „ФОРМАЛНО И СЕМАНТИЧНО ИЗРАЗЯВАНЕ НА
БИОЛОГИЧНИЯ ПОЛ В БАЛКАНСКИЯ ЕЗИКОВ АРЕАЛ“

с автор: Венелин Иванов Николаев

Научен ръководител: доц. д-р Мая Александрова

Със заповед на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ № РД-38-657/15.12.2022 г. съм определена за член на научното жури в процедурата за защита на дисертационния труд на Венелин Иванов Николаев, редовен докторант в Катедрата по Общо, индоевропейско и балканско езиковедие на Факултета по Славянски филологии на СУ.

1. Кратки биографични данни за докторанта

Венелин Иванов Николаев притежава магистърска степен по специалност Класическа филология, призната въз основа на диплома по Гръцка филология (профил езиковедие), придобита в Департамента по Филология при Философския факултет на Атинския национален университет. Има заверени два семестъра като студент по Класическа филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Несъмнено важно значение за формирането му като филолог има и неговата подготовка, получена в Националната гимназия за древни езици и култури „Константин Кирил Философ” в София. Има дългогодишен опит в преподаването на новогръцки, старогръцки, латински, френски, италиански и английски и др., както и в превода. През 2018 г. е зачислен е като редовен докторант в Катедрата по Общо, индоевропейско и балканско езиковедие на Факултета по Славянски филологии на СУ.

2. Актуалност на темата

Темата на дисертационния труд е безспорно актуална и дисертабилна, благодатна е за извеждане и на по-общи типологични обобщения. Проблемът за формалното и семантично изразяване на биологичния пол се изследва в три балкански езика и това е едно от особените достойнства на работата. Авторът е отбелязал, че възнамерява да разшири работата върху проблема с включване на следващи изследвания и върху други балкански езици.

3. Познаване на проблема

Обект на проучването са начините за езиково кодиране на биологичния пол в три балкански езика. Дисертантът показва добро познаване на проблематиката и съществуващата литература по въпроса както в общотеоретичен аспект, така и поотделно за всеки един от отделните изследвани езици. Досегашните изследвания по темата са разгледани в подраздел 1. на Част I. Споменати са български и чужди автори на разработки върху проблема.

4. Обща оценка на дисертационния труд и основни приноси

Дисертацията на Венелин Николаев е в обем 424 страници, структурирана е в увод, четири части, разбити на раздели и подраздели, следвани от обобщение, речник на термините и кратък гръцко-български речник, библиография и списък на източниците. Структурата е подчинена на поставените задачи и цели. Анализът е системен и обстоен, изпълнен в дълбочина и в ширина. Впечатляващ е обемът на събрания материал, както и изчерпателността, с която се подхожда към представянето на всички модели, подкрепени от богати списъци с примери. Целесъобразно и удобно е решението примерите да бъдат унагледени в таблици. В хода на изложението се открояват редица приносни моменти, които са изведени както в заключителната част, така и в автореферата.

Искам да се спра по-обстойно на част III, посветена на новогръцката система, която заема 191 страници от общия обем на работата и показва едно своеобразие, поради наличието на ярко диференцираните книжно и народно равнище, на висок и нисък регистър, на съществуващата диглосия, виновен за много неустановени положения. Смятам, че систематизирането и класифицирането на синхронните данни с поглед и към диахронията е една от силните приносни страни на дисертационния труд. Някои от приведените

езикови факти са изключително интересни, бих казала атрактивни: *έφηβος, έφηβη, κορασίδες, νεανίδες, κοπέλι* и т.н.

В хода на представянето на тезите и фактите дисертантът взема отношение по сериозни теоретични проблеми, аргументира собствено становище, което също е една от ценните страни на работата. Такъв пример е становището му за двуродовите думи в новогръцкия език като езиков атавизъм (стр. 179). Интересно е прилагането на понятието прототипност при разглеждането на гръцката родова система. Тази йерархия е заета от изследването на Анастасиади-Симеониди и Хила-Маркопулу (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Χειλά-Μαρκολούλου 2003: 21). На практика се оказва, че в доста случаи тази схема се оказва проблематична и не отговаря на реалните езикови данни. Ценно според мен е критичното разглеждане на подялбата, което дисертантът прави.

Дисертантът е възприел направените предварителни забележки и препоръки и е развил заключителната част, наречена от него обобщение. В нея са изведени приликите и разликите между трите езика. В подраздела „Прилики“ са съпоставени асиметричните корелати, начините и морфологичните механизми за образуване на женските корелати. Отделно са обобщени и констатирани разликите между трите езика. Обособени в подраздел са и приносите на дисертационния труд. Безспорно събирането, систематизирането и класифицирането на огромен езиков материал по формални и семантични признаци представлява принос на изследването. Приносен характер имат и някои теоретични аспекти, напр. становището за равностойната деривация на мъжки и женски съществителни от обща мотивираща основа в българския език. Като приносен момент е отбелязан фактът, че „На български език за първи път се прави толкова изчерпателно изследване върху морфологията и прагматиката на половомаркираните думи в гръцки“ (с. 400), толкова системна и подробна трактовка на половоспецифичната лексика. Бих допълнила, че не съществува толкова цялостно и системно изследване дори и на гръцки език. Бих отбелязала също така като значими и направените нови терминологични предложения, запълващи съществуващи празноти.

На места прави впечатление особеният изказан маниер на дисертанта. В много случаи това прекрачване на неутралния израз придава допълнителна привлекателност на текста, но има и случаи, които по моя преценка са непрецизни, дори неприемливи.

5. Автореферат

Авторефератът вярно и ясно представя съдържанието на дисертационния труд и правилно отразява основните положения, изведените заключителни обобщения и научните приноси на изследването. Дисертантът е представил три публикации по темата на дисертационния труд.

6. Заключение

В заключение ще посоча, че представеният дисертационен труд притежава качества на актуално и приносно научно изследване, в което за пръв път се разкриват в детайли езиковите измерения на отношенията род и пол в три балкански езика. Авторът демонстрира изключителна прецизност и добросъвестност в събирането и класифицирането на езиковите данни, емпиричният материал е убедително представен. Като имам предвид всички споменати достойнства на текста, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Венелин Иванов Николаев образователната и научна степен „доктор”.

Комотини, 15.03.2023 г.,

Изготвил становището:

(доц. д-р Христина Марку)